

Náš tříletý yorkšírský teriér má poslední dobou velké potíže se zadními nožičkami. Začalo to tím, že občas poskočil a chvilku si jednu zadní nožičku odlehčoval, většinou tu pravou. Nyní si odlehčuje střídavě pravou i levou nožičku a chodí nahrbený a jakoby v podřepu. Někde jsem slyšela, že se se může jednat o problémy s kolenem nebo čéškou. Bolí to a dá se s tím něco dělat?

Pravděpodobně Váš pejsek trpí vývojovou vadou, které se běžně říká luxace česky (pately). Pro lepší pochopení tohoto problému Vám nejdříve zjednodušeně objasním anatomické poměry v kolenním kloubu a funkci česky. Kolenní kloub je tvořen třemi kostmi- stehenní a holenní kostí a čéškou. Česka je uložena ve velkém vaz, který se upíná k holenní kosti. Tento vaz (patelární vaz) je vlastně ukončením mohutného stehenního svalu, který působí jako natahovač kolene. Přední plocha česky je vrostlá do tohoto vaz, zadní, kloubní plocha komunikuje s kladkou stehenní kosti. Natahovací mechanismus kolenního kloubu je tedy tvořen čtyřhlavým stehenním svalem, čéškou, kladkou stehenní kosti, patelárním vazem a jeho úponem na takzvané drsnatině holenní kosti. Funkce česky je v první řadě ochranná a stabilizační. Tření vazů o kloubní plochu kladky by bez česky vedlo k degenerativním změnám (artróze). Současně má patela velkou stabilizační úlohu při extenzi kolenního kloubu. Mezi její další funkce patří rovnoměrné rozložení sil na patelární vaz přenášený kontrakcí čtyřhlavého svalu tím i zlepšení efektivity natahovacího mechanismu v kolenním kloubu.

Luxace česky znamená přechodné nebo trvalé vychýlení česky z její pozice v kladce stehenní kosti - jednoduše řečeno "vyskakování" česky buď na vnitřní stranu kolene (mediální luxace) nebo na vnější stranu (laterální luxace). Dále zde rozlišujeme různé stupně postižení. Hovoříme o čtyřech stupních luxace pately. Prvním stupněm je klinicky většinou irelevantní laxita česky, kdy lze patelu manuálně vytlačit z její pozice, nicméně při běžném pohybu k její luxaci nedochází. Druhým stupněm je již závažnější stav, kdy dochází k spontánnímu vyskakování česky při ohybu končetiny, česka se ovšem následně vrací do své pozice. Třetím stupněm patelární luxace je stav, který již masivně ovlivňuje funkci kolenního kloubu. U těchto pacientů dochází k trvalé luxaci pately, česka je tedy po celou dobu v pozici mimo kladku stehenní kosti. Při manuální manipulaci je ovšem ještě možné česku vtlačit zpět do správné pozice. Nicméně následně opět dochází k její reluxaci. Čtvrtým a nejzávažnějším stupněm je stav, kdy je česka trvale luxovaná a nelze ji reponovat ani manuálně.

Luxace pately patří mezi vývojové vady, tedy onemocnění ovlivněné jak genetickou / plemennou dispozicí tak individuálním vývojem jednotlivce. Výjimečně vzniká luxace pately na základě úrazu či takzvaným iatrogenním poškozením, tedy například na základě nevhodně provedené osteosytézy zlomeniny stehenní nebo holenní kosti. Valná většina postižených psů jsou jinak zcela zdraví jedinci většinou menších a trpasličích plemen (toy pudl, yorkšír, bišonek, špic, kyrsařík atd). U těchto trpasličích plemen dochází ve valné většině k mediální luxaci pately. Existuje ovšem stále větší počet velkých a obřích plemen u kterých pozorujeme luxaci pately. Zde se jedná naopak nejčastěji o laterální luxaci. Zcela výjimečně pozorujeme luxaci česky u koček a to většinou v souvislosti s výraznou dysplasií kyčelních kloubů.

Věnujme se ovšem typickým pacientům- trpasličím plemenům s mediální luxací: k důvodům vzniku luxace pately patří celá řada anatomických deformit vznikajících během růstu pacienta. Některé tyto deformity mají progresivní charakter, to znamená že se vyšším věkem zhoršují. Typicky mezi tyto deformity patří mediální posun čtyřhlavého svalu, laterální ohyb dolní části stehenní kosti, vnější rotace dolní části stehenní kosti, rotační instabilita, vnitřní rotace horní části holenní kosti a mělká kladka. V některých případech je jedna deformita následkem druhé. Jedním z hlavních mechanismů vzniku těchto růstových deformit je vliv příliš mediálně

položeného čtyřhlavého stavu na růstové štěrbině u štenátka v ranném věku. Dochází k nerovnoměrnému růstu a ohýbání kostí. Kvůli následnému nedostatečnému kontaktu česky s kladkou stehenní kosti dochází k nedostatečnému modelování kolenního kloubu a tím k dalším zhoršení stavu.

Diagnóza je stanovena většinou na základě klinického vyšetření. Přesné stanovení stupně degenerativních změn a posouzení současných deformit skeletu, je možné na základě rentgenového vyšetření.

Terapie onemocnění je výhradně chirurgická. Neléčené případy trpí časem masivními degenerativními změnami v kloubu (artróza) a atrofií stehenních svalů. V extrémních případech to vede k tomu, že pacient přestane končetinu kvůli chronické bolesti zatěžovat úplně. Jsou nám známy i smutné případy pejsků s těžkým oboustranným postižením, kteří chodili jen na předních končetinách. Volba chirurgické techniky je závislá na stupni luxace. Většinou řešíme chirurgicky luxace III. a IV. stupně, v indikovaných případech i luxace II stupně. Čím vyšší stupeň luxace, tím obtížnější je chirurgická technika nezbytná pro rekonstrukci natahovacího mechanismu kolenního kloubu. Luxace druhého a některé případy luxací třetího stupně lze řešit pouze prohloubením kladky. Tato technika (sulkoplastika) umožňuje lepší zapadnutí česky do žlábků a tím se zabrání další instabilitě. Tento zákrok je ovšem možný pouze v případech, kde je výhradně problémem mělká kladka, nikoliv další rotační deformity skeletu. U všech ostatních pacientů je nutno dodatečně k sulkoplastice korigovat osu patelárního vazů. Tento efekt docílíme posunem úponu patelárního vazů, takzvanou transpozicí drsnatiny holenní kosti (transpozice tuberositas tibiae). Současně většinou provádíme specifické korekce okolních měkkých tkání (kloubního pouzdra a povázky), které různým způsobem uvolňujeme nebo naopak stahujeme. Takto na našem pracovišti řešíme cca 80% všech prezentovaných případů, většinou s velice dobrými klinickými výsledky. Problematické jsou ovšem luxace IV. stupně. Zde nemusí být jmenované kroky dostatečné, protože se často jedná o psy s masivní deformitou stehenní kosti. Zde může být jediným řešením komplikovaná korekční osteotomie stehenní kosti, kdy kost v určitém úhlu přetneme a znovu spojíme po případné rotaci v jiném úhlu pomocí speciální ploténky určené pouze pro tyto účely.

Stále důležitější je dnes prevence tohoto onemocnění, spočívající v selekci zdravých jedinců do chovů disponovaných plemen. Některé chovatelské kluby proto již zavedly povinné posuzování luxace pately chovných jedinců u certifikovaných posuzovatelů.

Prognóza je pro pacienty při správně zvoleném chirurgickém postupu většinou dobrá. obraťte se na veterinární pracoviště ve Vaší oblasti, které se zaměřuje na ortopedickou chirurgii malých zvířat. Jedná se o poměrně specializované zákroky.

MVDr. Jan Hnízdo
Animal Clinic
www.animalclinic.cz